

Ювілеї

Михайло ГЛУШКО

РОМАН КИРЧІВ – НЕВТОМНИЙ ЧЛЕН НТШ В УКРАЇНІ

Mykhailo HLUSHKO. Roman Kyrchiv as a Fatigued Member of NTSh in Ukraine.

Довголітня праця Романа Кирчіва на ниві української науки тісно пов'язана не лише з державними інституціями, а й з громадськими об'єднаннями, зокрема з Науковим товариством ім. Шевченка – найстарішою українською науковою організацією, навколо якої від самого початку її існування згуртувались значні наукові сили задля розгортання різноаспектної наукової та організаційно-видавничої діяльності. Більше того, вчений один із перших ініціював відновлення цієї науково-громадської установи в Україні, а відтак став одним із найдіяльніших її членів.

Уперше спробували офіційно реабілітувати НТШ на науковому симпозиумі “Т.Шевченко і українська національна культура”, що відбувся у Львові 8–9 червня 1989 р.¹ і викликав велике зацікавлення у творчої інтелігенції всієї Західної України. Зокрема, за ініціативою таких, уже відомих тоді, вчених, як Олег Купчинський, Олег Романів, Лариса Крушельницька, Феодосій Стеблій, Любомир Сенік та інші, тематика однієї з секцій цього форуму безпосередньо стосувалась НТШ – “Внесок Наукового товариства ім. Шевченка в розвиток наукової думки на Україні та дослідження творчості Т.Шевченка”². Сказане безпосередньо стосується і нашого Ювіляра, який виголосив на симпозиумі доповідь “Вплив твор-

чості Шевченка на розвиток народознавчого руху в Галичині”³.

Суттєвим кроком на шляху відновлення діяльності НТШ у Львові була організаційна зустріч ініціативної групи у Західному науковому центрі АН УРСР (вул. Матейка, 4) 12 вересня 1989 р. Активну участь у роботі цієї наради взяв також Роман Кирчів⁴, який обґрунтував потребу відродження НТШ передусім тим, що офіційні академічні установи майже зовсім “відщуралися” реальних національних потреб українців у ділянці суспільних наук та культури. Відтак дослідник був учасником двох нарад ініціативної групи (13 і 19 жовтня), на яких обговорювались дуже важливі організаційні питання: проект статуту і структура НТШ, персональний склад Президії відновленого НТШ. На одній із цих нарад він навіть запропонував створити Комісію соціології та демографії, тобто зовсім новий для Товариства підрозділ⁵. Хоча цю пропозицію робоча група відхилила, але мотиви народознавця були досить слушними – людські втрати української нації у ХХ ст. були настільки масштабними, що торкнулися вони майже кожного члена спільноти і негативно впливають на різні сфери його щоденного буття та духовність і досі.

Нарешті, 21 жовтня 1989 р. у залі засідань Львівської обласної організації Українського товариства охорони пам'яток історії та культури (вул. Коперника, 40 а) відбулися Установчі (відновлювальні) збори Наукового товариства ім. Шевченка у Львові за участю 131 особи. На цих зборах Роман Кирчів закликав присутніх звернути особливу увагу на гуманітарні науки, які від процесу над міфічною “Спілкою визволення України” постійно і систематично зазнавали погромів, а свідомі українські фахівці переслідувались та фізично знищувались. Окремо йшлося тоді про українську фольклористи-

¹Кучер Р.В. Наукове товариство імені Т.Шевченка: Два ювілеї. – К., 1992. – С. 92.

²Хроніка Наукового товариства ім. Т.Шевченка: 1989–1990 роки / Ред. і укладач О.Романів. – Львів, 1993. – Ч. 82. – С. 8–9.

³Кирчів Р.Ф. Вплив творчості Шевченка на розвиток народознавчого руху в Галичині // Т.Шевченко і українська національна культура: Матеріали наукового симпозиуму. – Львів, 8–9 червня 1989 р. – Львів, 1990. – С. 29–30.

⁴Хроніка Наукового товариства ім. Т.Шевченка... – Ч. 82. – С. 11.

⁵Там само. – С. 13.

ку, із незavidним станом якої вчений був добре обізнаний⁶. До речі, паралельно народознавець прикладав зусилля задля заснування відділу фольклористики у Львівському відділенні Інституту мистецтвознавства, фольклору та етнографії ім. М.Т.Рильського АН УРСР (нині – Інститут народознавства НАН України)⁷. Загалом же учасники Установчих зборів затвердили “Статут Наукового товариства ім. Т.Шевченка у Львові”, прийняли “Звернення Установчих зборів Наукового товариства ім. Т.Шевченка у Львові до наукової громадськості” та обрали керівний склад Товариства. Роман Кирчів як член Президії Товариства мав подбати, передусім, про створення і розбудову дуже важливої за значенням Секції етнографії та фольклористики.

23 листопада 1989 р. в актовому залі Львівського відділення ІМФЕ ім. М.Т.Рильського АН УРСР відбулися організаційні збори Секції етнографії та фольклористики, в яких взяло участь 28 науковців. Саме Роман Федорович докладно проінформував присутніх про відновлення діяльності Наукового товариства ім. Т.Шевченка у Львові, ознайомив їх з основними положеннями програми і статуту, керівним складом і структурою наукової громадської організації. За ухвалою зборів, Секція етнографії та фольклористики складалася з двох постійних комісій – Етнографічної і Фольклористичної. Тоді ж обрали керівний склад Секції та обох комісій. Професор Р.Кирчів обійняв дві відповідальні посади – голови Секції та Комісії фольклористики⁸, причому першу з них незмінно очолює й досі, тобто упродовж більше двадцяти років. На тодішніх організаційних зборах ішлося також про конкретні завдання членів Секції і комісій (наукові, видавничі, культурно-освітні тощо), значну частину яких уже реалізовано, інші продовжують реалізовуватися, ще інші очікують свого вирішення в май-

бутньому. Різні організаційні, наукові та видавничі проблеми народознавець неодноразово порушував на робочих засіданнях Секції етнографії та фольклористики, а також на підсумкових засіданнях Березневих Наукових сесій НТШ у Львові. Так, на П'ятій Науковій сесії вчений виголосив спеціальну доповідь “Стан і перспективи праці Секції етнографії та фольклористики”⁹, в якій зупинився на творчих здобутках членів Секції в 1990–94 рр. і перспективах наукової та видавничої діяльності в майбутньому, закликав сумлінно студіювати і засвоювати наукові надбання етнографів та фольклористів минулих поколінь, передусім членів Товариства, примножувати їхній доробок власними фаховими працями тощо.

Відтак 2 березня 1990 р. на засіданні Президії НТШ за участю голови Олега Романіва, вченого секретаря Олега Купчинського, членів Президії Миколи Ільницького, Юлія Бабєя та Романа Кирчіва до Комісії фольклористики було прийнято 9 звичайних членів, до Етнографічної комісії – 21 звичайного члена¹⁰. Саме з цього дня Р.Кирчів змушений був працювати, як мовиться, “на два фронти”: з одного боку, як постійний член Президії (1989–2008 рр.)¹¹ та Ради ТОВА-

⁹П'ята Наукова сесія: “Наукове товариство ім. Т.Шевченка і проблеми національної науки”.– Львів, 2–26 березня 1994 р.: Програма.– Львів, 1994.– С. 8; Хроніка Наукового товариства ім. Шевченка: 1994 рік / Укладач і ред. О.Романів.– Львів; Нью-Йорк, 1995.– Ч. 86.– С. 34.

¹⁰Хроніка Наукового товариства ім. Т.Шевченка...– Ч. 82.– С. 83–84. В одній із праць Г.Дем'яна помилково йдеться про 8 членів Комісії фольклористики та 20 членів Етнографічної комісії (Дем'ян Г. Духовне середовище...– С. 412). Щонайважливіше, серед них не значиться Роман Кирчів, який тоді ще був звичайним членом НТШ у Львові. До речі, у грудні 1990 р. Секція етнографії та фольклористики налічувала вже 41 члена: 17 – у Комісії фольклористики, 24 – в Етнографічній комісії (Див.: Хроніка Наукового товариства ім. Т.Шевченка...– Ч. 82.– С. 57–59).

¹¹Хроніка Наукового товариства ім. Т.Шевченка...– Ч. 82.– С. 48; (Б. а.). На новому рубежі: Загальні звітновибірні збори НТШ у Львові // Вісник НТШ.– 1994.– Число 8–9 (Весна-Літо).– С. 3; Хроніка Наукового товариства ім. Т.Шевченка: 1991 рік / Ред. і укладач О.Романів.– Львів, 1994.– Ч. 83.– С. 73; О.М. (Романів О.). Загальні звітновибірні збори НТШ у Львові // Вісник НТШ.– 1997.– Число 16–17 (Весна-Літо).– С. 6;

⁶Там само.– С. 17.

⁷Ширше див.: Луньо Є. Роман Кирчів і його роль у заснуванні відділу фольклористики Інституту народознавства НАН України // Народознавчі Зошити.– 2000.– № 3.– С. 454–464.

⁸Дем'ян Г. Духовне середовище становлення і розгортання наукової діяльності Романа Кирчіва // Народознавчі Зошити.– 2000.– № 3.– С. 411.

риства (з 1990 р.)¹², з іншого – як голова двох структурних підрозділів НТШ в Україні: Секції етнографії та фольклористики (з 1989 р.) і Комісії фольклористики (1989–2005 рр.). Крім цього, 19 жовтня 1990 р. Рада НТШ обрала вченого членом Видавничої ради¹³, що, звичайно, збільшило кількість його обов'язків та загальний обсяг роботи, а в 2006 р. – ще й членом редколегії журналу “Вісник НТШ”¹⁴.

Як член Президії та Ради НТШ Роман Кирчів завжди переймався загальними проблемами наукового громадського об'єднання і намагався вирішувати їх, з одного боку, як висококваліфікований спеціаліст (літературознавець, етнолог, фольклорист, театрознавець), з іншого – як Українець та Громадянин незалежної України. Принаймні, вчений є представником цієї когорти сучасної української інтелігенції, яка сумлінно, продуктивно і безкорисливу працю для свого народу вважала і вважає досі (незважаючи на різні негаразди в сучасному українському суспільстві загалом і науковому середовищі зокрема) святим обов'язком та найпочеснішою місією. Саме тому завжди дуже відповідально ставився до постійних обов'язків і тимчасових доручень Президії. На самих засіданнях як член Президії активно обговорював різні поточні питання та перспектив-

ні плани, аргументовано відстоював власну думку і позицію у прийнятті рішень. У таких випадках міркування нашого Ювіляра ґрунтувались на конкретних фактах, мотивувались науковою, суспільно-громадською, політичною чи культурною доцільністю тощо.

Зважаючи на високий фаховий рівень та ерудованість, Президія Товариства неодноразово залучала Романа Кирчіва до підготовки різних звернень до громадськості та вищих органів державної влади України, які озвучувалися від імені НТШ чи його Президії: на відзначення 200 років від появи у друку перших трьох частин “Енеїди” Івана Котляревського (1997 р.)¹⁵, “Меморандуму до українського народу, до народів світу, до всіх людей доброї волі” з нагоди трагічної дати в історії українського народу – 70-річчя Голодомору в 1932–33 рр. (2002 р.)¹⁶, “Звернення до наукової спільноти і всіх людей доброї волі світу”¹⁷ під час Помаранчевої революції 2004 р. (2004 р.), “Відозви до Високоповажаного Президента України пана Віктора Ющенка і української громадськості” у зв'язку зі стурбованістю й обуренням розгорнутою у південно-східних областях України в умовах Незалежності провокаційною кампанією щодо надання російській мові так званого “офіційного” регіонального статусу (2006 р.)¹⁸, “Відозви Загальних зборів Наукового товариства ім. Шевченка до громадськості про голодомор в Україні” (2006 р.)¹⁹ та інші.

Роман Кирчів – постійний учасник Наукових

Хроніка Наукового товариства ім. Шевченка: 1996 рік / Укладачі О.Романів, Н.Гумницька.– Львів; Нью-Йорк; Торонто, 1997.– Ч. 88.– С. 89; Р[оманів] О. Звітно-виборні збори Наукового товариства ім. Шевченка в Україні // Вісник НТШ.– 2000.– Число 23 (Весна).– С. 4; Гумницька Н. Звітно-виборні збори НТШ в Україні: Підсумок чергового етапу розбудови Товариства // Вісник НТШ.– 2003.– Число 29 (Весна-Літо).– С. 9; Пляцко Р. Загальні звітно-виборні збори НТШ в Україні 2005 року // Вісник НТШ.– Число 35 (Весна-Літо).– С. 6; Хроніка Наукового товариства ім. Шевченка: 2005 рік / Укладачі Н.Гумницька, Л.Дума, Р.Пляцко.– Львів; Нью-Йорк, 2007.– Ч. 97.– С. 199.

¹²Рада Наукового товариства ім. Т.Шевченка у Львові була сформована у 1990 р. із членів Президії та голів комісій. Зокрема, у грудні 1990 р. вона налічувала 35 осіб (Хроніка Наукового товариства ім. Т.Шевченка...– Ч. 82.– С. 48–49).

¹³Хроніка Наукового товариства ім. Т.Шевченка...– Ч. 82.– С. 99.

¹⁴Пор.: Вісник НТШ.– 2005.– Число 34 (Осінь-Зима).– С. 47; 2006.– Число 35 (Весна-Літо).– С. 64.

¹⁵Великі роковини: До 200-ліття українського мовного відродження.– Львів, 1997.– 10 с.

¹⁶Гумницька Н. XIII Наукова сесія Наукового товариства ім. Шевченка // Вісник НТШ.– 2002.– Число 28 (Зима).– С. 5; Хроніка Наукового товариства ім. Шевченка: 2002 рік / Укладачі О.Романів, Н.Гумницька.– Львів; Нью-Йорк, 2003.– Ч. 94.– С. 19, 117–122.

¹⁷Див.: Гумницька Н. Надзвичайні загальні збори Наукового товариства ім. Шевченка // Вісник НТШ.– 2005.– Число 33 (Весна-Літо).– С. 4; Хроніка Наукового товариства ім. Шевченка: 2004 рік / Укладачі О.Романів, Н.Гумницька.– Львів; Нью-Йорк, 2005.– Ч. 96.– С. 192–193.

¹⁸Вісник НТШ.– 2006.– Число 36 (Осінь-Зима).– С. 1–3.

¹⁹Вісник НТШ.– 2006.– Число 37 (Весна-Літо).– С. 1–2.

сесій НТШ, причому значну частину своїх доповідей він оприлюднив перед членами всього Товариства, тобто на пленарних засіданнях. Особливо часто вчений ділився своїми знаннями із широкою слухацькою аудиторією на початковому етапі діяльності відновленого у Львові НТШ. Так, на пленарному засіданні Першої Наукової сесії (16–17 березня 1990 р.) прозвучала його доповідь “Розвиток теоретичних засад української фольклористики”²⁰, Другої Наукової сесії (29–30 березня 1991 р.) – доповідь “Василь Щурат – літературознавець”²¹, а на пленарному засіданні Третньої наукової сесії НТШ (28 березня 1992 р.) вчений докладно розглянув текстологічні принципи публікації фольклорних та етнографічних матеріалів у виданнях НТШ²². Крім цього, 26 грудня 1990 р. на засіданні Секції етнографії та фольклористики в рамках проведення Загальних зборів НТШ Р.Кирчів виголосив доповідь “Фольклористична діяльність Івана Бірецького”²³, а 18–19 травня 1991 р. – взяв участь в організованій НТШ та суспільно-культурним товариством “Холмщина” науковій конференції “Холмщина і Підляшшя в історії та культурі України”, на якій озвучив доповідь “Проблеми фольклору українського Забужжя”²⁴. Кожний із зазначених виступів згодом увінчала ґрунтовна публікація в одному з видань відновленого НТШ у Львові²⁵, або опрацьований фактичний матеріал

послужив основою для доповідей на інших наукових форумах²⁶.

Важливими за значенням були й інші теми, які дослідник порушив на Пленарних засіданнях Наукових сесій НТШ в Україні, зокрема “Михайло Максимович – корифей новітнього українознавства. До 200-річчя від дня народження вченого”²⁷ та “Голодомор як геноцид української нації і комуністична політика русифікації в Україні”²⁸.

Водночас Р.Кирчів неодноразово брав участь у привселюдному обговоренні доповідей інших учасників пленарних засідань на Березневих Наукових сесіях та Загальних звітних (звітно-виборних) зборах НТШ в Україні: 25 грудня 1993 р.²⁹, 26 березня 1994 р.³⁰, 31 березня 2001 р.³¹, 15 грудня 2001 р.³², 30 березня 2002 р.³³, 24 листопада 2007 р.³⁴ та інших. Кож-

і українське національне відродження.: Збірник наукових праць і матеріалів Першої Наукової сесії НТШ. Березень, 1990.– Львів, 1992.– С. 147–152; Його ж. Сподвижник “Руської трійці” фольклорист Іван Бірецький // Записки Наукового товариства ім. Т.Шевченка.– Львів, 1992.– Т. ССХХІІІ: Праці секції етнографії та фольклористики.– С. 45–62.

²⁶Див.: Кирчів Р.Ф. Літературознавча спадщина Василя Щурата // Записки Львівської наукової бібліотеки ім. В.Стефаніка.– К., 1993.– Вип. 2: 1993.– С. 86–95; Його ж. Текстологія публікацій фольклору у виданнях НТШ // Другий Міжнародний конгрес українців.– Львів, 22–28 серпня 1993 р. Доповіді і повідомлення: Історіографія українознавства. Етнологія. Культура.– Львів, 1994.– С. 107–111.

²⁷Гумницька Н. XV Наукова сесія НТШ в Україні // Вісник НТШ.– 2004.– Число 32 (Осінь-Зима).– С. 7.

²⁸Пляцко Р. Загальні збори Наукового товариства ім. Шевченка в Україні // Вісник НТШ.– 2006.– Число 37 (Весна-Літо).– С. 3.

²⁹(Б. а.). На новому рубежі...– С. 3.

³⁰Хроніка Наукового товариства ім. Шевченка...– Ч. 86.– С. 24.

³¹Гумницька Н. Дванадцята наукова сесія: Черговий огляд здобутків НТШ // Вісник НТШ.– 2001.– Число 26 (Зима).– С. 5.

³²Гумницька Н. Загальні річні збори НТШ – 2001 // Вісник НТШ.– 2002.– Число 27 (Весна).– С. 5.

³³Гумницька Н. XIII Наукова сесія Наукового товариства ім. Шевченка // Вісник НТШ.– 2002.– Число 28 (Зима).– С. 5; Хроніка Наукового товариства...– Ч. 94. – С. 62.

³⁴Антонович (Купчинський) О. Загальні збори Наукового товариства ім. Шевченка в Україні // Вісник НТШ.–

²⁰Хроніка Наукового товариства ім. Т.Шевченка...– Ч. 82.– С. 104.

²¹(Б. а.). Подвиг науковий і громадянський: Друга сесія НТШ у Львові // Вісник НТШ.– 1991.– № 2 (Осінь).– С. 2; Хроніка Наукового товариства ім. Т.Шевченка: 1991 рік / Ред. і укладач О.Романів.– Львів, 1994.– Ч. 83.– С. 12.

²²Ганіткевич Я. Сто років наукового статусу НТШ: Третя Наукова сесія НТШ // Вісник НТШ.– 1992.– Число 4 (Осінь).– С. 6.

²³Хроніка Наукового товариства ім. Т.Шевченка...– Ч. 82.– С. 120; Загальні збори Наукового товариства ім. Т.Шевченка. Львів, 26–27 грудня 1990 р.: Програма.– Львів, 1990.– С. 7. До слова: через недогляд упорядників у Програмі та “Хроніці” значиться прізвище Білецького, а не Бірецького.

²⁴(Б. а.). З життя Товариства // Вісник НТШ.– 1991.– № 2 (Осінь).– С. 4.

²⁵Див.: Кирчів Р. Розвиток теоретичних засад української фольклористики // Наукове товариство ім. Т.Шевченка

ний такий виступ відзначався конкретними пропозиціями і побажаннями щодо покращення роботи науково-громадської організації загалом та окремих її підрозділів зокрема, турботою за якісний стан гуманітарних наук в Україні тощо. Наприклад, 15 грудня 2001 р. на підсумкових звітних річних зборах НТШ дослідник наголосив, що Товариство йде шляхом самоутвердження й розбудови, свідченням чого є виставка видань НТШ, представлена у вестибюлі Конференційної зали НТШ, на важливості втілення у життя низки українознавчих проектів, які постійно ігнорує Національна академія наук України. Тоді ж дослідник критично висловився щодо діяльності окремих секцій і комісій, зокрема у контексті підготовки “Енциклопедії НТШ”, закликав членів НТШ підготувати серйозну акцію до 70-их роковин голодомору в Україні тощо³⁵.

І все ж, найбільше уваги Роман Федорович приділяв у минулому і приділяє нині роботі у Секції етнографії та фольклористики, оскільки лише в її рамках можна реалізувати головні наукові ідеї та задуми. Зокрема, дослідник дбає передусім про те, щоб теми доповідей учасників Наукових сесій НТШ відзначалися новизною, викликали зацікавлення у присутніх і, щонайголовніше, були основою майбутніх публікацій у головному виданні НТШ в Україні – у “Записках”. Тематика його особистих наукових виступів на спільних засіданнях членів Етнографічної комісії та Комісії фольклористики упродовж 1989–2009 рр. була дуже різною. Найчастіше йшлося у них про найважливіші віхи розвитку української етнографії і фольклористики та визначних представників цих наук. Зокрема, історіографії українського народознавства стосуються такі доповіді вченого: “До історії раннього етапу фольклористичної роботи в Галичині” (Четверта Наукова сесія)³⁶, “Внесок Івана Огієнка в українську етнографію і фольклористику” (Шоста Нау-

кова сесія)³⁷, “Володимир Шухевич – етнограф і фольклорист” (Десята Наукова сесія)³⁸, “Визначний діяч українського народознавства Володимир Гнатюк” (Дванадцята Наукова сесія)³⁹, “Григорій Ількевич – один з перших трудівників на ниві українського народознавства” (Чотирнадцята Наукова сесія)⁴⁰, “Михайло Максимович – фундатор українського народознавства” (П’ятнадцята Наукова сесія)⁴¹, “Фольклористика в науковій діяльності Івана Франка (теоретико-методологічні аспекти)” (Шістнадцята Наукова сесія)⁴².

До слова: за ініціативою Р.Кирчіва як голови Секції етнографії та фольклористики, спільні засідання обох її комісій часто приурочувались видатним діячам української народознавчої науки: Десятої Наукової сесії – “До 130-річчя від дня народження Володимира Шухевича”⁴³, Дванадцятій – “До 120-річчя від дня народження Володимира Гнатюка”⁴⁴, П’ятнадцятій – “До 200-річчя від дня народження Михайла Максимовича”⁴⁵, Двадцятій Наукової сесії – “До 170-річчя від народження і 125-річчя від смерти класика української етнографії і фольклористики та автора тексту українського національного гімну Павла Чубинського”⁴⁶. Два окремі спільні засідання

³⁷Хроніка Наукового товариства ім. Шевченка: 1995 рік / Укладач і ред. О.Романів.– Львів, 1996.– Ч. 87.– С. 40.

³⁸Хроніка Наукового товариства ім. Шевченка: 1999 рік / Укладачі О.Романів, Н.Гумницька.– Львів; Нью-Йорк; Торонто, 2000.– Ч. 91.– С. 51.

³⁹Хроніка Наукового товариства ім. Шевченка: 2001 рік / Укладачі О.Романів, Н.Гумницька.– Львів; Нью-Йорк; 2002.– Ч. 93.– С. 59.

⁴⁰Чотирнадцята Наукова сесія Наукового товариства ім. Шевченка. Львів, 1 березня – 29 березня 2003 р.: Програма.– Львів, 2003.– С. 28.

⁴¹Хроніка Наукового товариства ім. Шевченка: 2004 рік / Укладачі О.Романів, Н.Гумницька.– Львів; Нью-Йорк, 2005.– Ч. 96.– С. 95.

⁴²Хроніка Наукового товариства ім. Шевченка...– Ч. 97.– С. 93.

⁴³Хроніка Наукового товариства ім. Шевченка...– Ч. 91.– С. 51.

⁴⁴Хроніка Наукового товариства ім. Шевченка...– Ч. 93.– С. 59.

⁴⁵Хроніка Наукового товариства ім. Шевченка...– Ч. 96.– С. 95.

⁴⁶XX Наукова сесія Наукового товариства ім. Шевченка.– 12 лютого – 28 березня 2009 р.: Програма.– Львів, 2009.– С. 16.

2008.– Число 39 (Зима-Весна).– С. 2, 4.

³⁵Гумницька Н. Загальні річні збори НТШ.– 2001.– С. 5.

³⁶Хроніка Наукового товариства ім. Т.Шевченка: 1993 рік / Ред. і укладач О.Романів.– Львів, 1995.– Ч. 85.– С. 28.

комісії Секції етнографії та фольклористики Чотирнадцятої Наукової сесії були присвячені відповідно “До 70-річчя голодомору в Україні” та “До 200-річчя народження Григорія Ількевича”⁴⁷. Нарешті, вчений підтримав наші ініціативи, за якими на секційних засіданнях Сьомої та Сімнадцятої Наукових сесій члени Комісії доповіли про зібрані в 1994–2005 рр. у зонах радіоактивного забруднення Середнього Полісся етнографічні і фольклорні матеріали, тобто в рамках відзначення відповідно десятої та двадцятої річниць найбільшої в історії людства техногенної катастрофи – аварії на Чорнобильській АЕС⁴⁸.

Роман Кирчів часто відстоював власні міркування та погляди стосовно історії становлення і розвитку, автентичності, архітекτονіки, етнографізму, образності, поетики, семантики тощо окремих жанрів українського фольклору: “Фольклоризація церковних коляд” (Сьома Наукова сесія)⁴⁹, “Загальноукраїнська основа і регіональні особливості фольклорної традиції лемків” (Дев’ята Наукова сесія)⁵⁰, “Народознавчі записи з Чорнобильського краю напередодні катастрофи” (Сімнадцята Наукова сесія)⁵¹, “Анекдот у жанровій системі українського фольклору ХХ ст.” (Дев’ятнадцята Наукова сесія)⁵². Особливу наукову цінність мають теоретико-методологічні та науково-прикладні розробки вченого на різну тематику: “Методологічні аспе-

кти сучасного вивчення традиційного фольклору лемків” (Восьма Наукова сесія)⁵³, “Етновизначальна й етноінтегруюча іманентність українського фольклору в сучасності” (Одинадцята Наукова сесія)⁵⁴, “Проблема фольклорности народних свідчень про голодомор” (Тринадцята Наукова сесія)⁵⁵, “Визнання анекдоту в українському фольклорі” (Вісімнадцята Наукова сесія)⁵⁶, “Порівняльно-типологічний контекст українських повстанських пісень” (Двадцята Наукова сесія)⁵⁷.

Ювіляр неодноразово був учасником інших наукових форумів, які організовувало НТШ в Україні. Так, 10 січня 1994 р. відділ української літератури Інституту українознавства ім. І.Крип’якевича НАН України та Літературознавча комісія НТШ провели Урочисту академію, присвячену 85-річчю від дня народження відомого українського вченого-літературознавця, одного з перших чотирьох почесних членів відновленого НТШ у Львові Степана Щурата (1909–1990). Точніше, дослідник виступив з доповіддю про С.Щурата як знавця літературної творчості І.Франка, особливу увагу акцентувавши присутніх на такій прикметній рисі підходу цього знавця до спадщини Франка, як об’єктивність⁵⁸. 25–28 жовтня 1996 р. з нагоди 125-літнього ювілею видатного діяча НТШ, славетного фольклориста, етнографа та композитора Філарета Колесси, НТШ у Львові спільно з Вищим музичним інститутом ім. М.В.Лисенка

⁴⁷Чотирнадцята Наукова сесія Наукового товариства ім. Шевченка...– С. 27, 28; Хроніка Наукового товариства ім. Шевченка: 2003 рік / Укладачі О.Романів, Н.Гумницька.– Львів; Нью-Йорк, 2004.– Ч. 95.– С. 69, 95, 96.

⁴⁸Сьома Наукова сесія Наукового товариства ім. Шевченка.– Львів, 6–30 березня 1996 р.: Програма.– Львів, 1996.– С. 15; Сімнадцята Наукова сесія Наукового товариства ім. Шевченка.– Львів, 28 лютого – 1 квітня 2006 р.: Програма.– Львів, 2006.– С. 24.

⁴⁹Хроніка Наукового товариства ім. Шевченка...– Ч. 88.– С. 44; Сьома Наукова сесія Наукового товариства ім. Шевченка...– С. 15.

⁵⁰Хроніка Наукового товариства ім. Шевченка: 1998 рік / Укладачі О.Романів, Н.Гумницька.– Львів; Нью-Йорк; Торонто, 1999.– Ч. 90.– С. 59.

⁵¹Сімнадцята Наукова сесія...– С. 24.

⁵²XIX Наукова сесія Наукового товариства ім. Шевченка. Львів, 28 лютого – 29 березня 2008 р.: Програма.– Львів, 2008.– С. 29.

⁵³Хроніка Наукового товариства ім. Шевченка: 1997 рік / Укладачі О.Романів, Н.Гумницька.– Львів; Нью-Йорк; Торонто, 1998.– Ч. 89.– С. 56.

⁵⁴100 років. Хроніка Наукового товариства ім. Шевченка: 2000 рік / Укладачі О.Романів, Н.Гумницька.– Львів; Нью-Йорк; Торонто, 2001.– Ч. 92.– С. 57.

⁵⁵Тринадцята Наукова сесія Наукового товариства ім. Шевченка.– Львів, 22 лютого – 30 березня 2002 р.: Програма.– Львів, 2002.– С. 25; Хроніка Наукового товариства ім. Шевченка...– Ч. 94.– С. 81.

⁵⁶XXVIII Наукова сесія Наукового товариства ім. Шевченка.– Львів, 1 березня – 31 березня 2007 р.: Програма.– Львів, 2007.– С. 24.

⁵⁷XX Наукова сесія Наукового товариства ім. Шевченка...– С. 17.

⁵⁸Лучук Т. Пам’яті Степана Щурата // Вісник НТШ.– 1994.– Число 8–9 (Весна-Літо).– С. 29.

(нині – Львівська національна музична академія ім. М.В.Лисенка) та кафедрою фольклористики Львівського державного університету ім. І.Франка (нині – Львівський національний університет імені Івана Франка) організувало і провело Наукову конференцію, на пленарному засіданні якої прозвучала доповідь Р.Кирчіва про концептуальні засади розвитку української фольклористики у працях Філарета Колесси⁵⁹.

Р.Кирчів був учасником різних міжнародних наукових форумів, організованих за участю членів НТШ, які проживають поза межами України. Наприклад, 12–13 листопада 1998 р. відбувся черговий Міжнародний науковий симпозіум “Польсько-українські літературні, культурні та історичні зв’язки в ХІХ–ХХ століттях”, який організували Кафедра україністики Варшавського університету, очолювана дійсним членом НТШ, професором Степаном Козаком, і Польський комітет ЮНЕСКО⁶⁰.

Активна особиста участь у Наукових сесіях НТШ та інших наукових форумах – це не самоціль, а важливе кредо Романа Кирчіва: сильні і слабкі сторони своєї дослідницької праці можна досягнути лише шляхом публічної наукової апробації. Саме тому майже всі наукові статті і найважливіші матеріали, які побачили світ на шпальтах “Записок” у 223, 230 та 242 томах зусиллями членів Секції етнографії та фольклористики, спершу були апробовані авторами на Наукових сесіях НТШ в Україні. Вислухавши під час обговорення доповідей пропозиції і побажання колег, зокрема й голови Секції, відтак для кожного доповідача починався другий етап підготовки дослідження до друку – його доопрацювання. На третьому етапі з рукописом статті, матеріалу чи рецензії знайомився вже особисто Роман Федорович, який своїм пильним оком “виловлював” не лише серйоз-

⁵⁹Р[оманів] О.М. Ювілей славетного фольклориста та етнографа // Вісник НТШ.– 1997.– Число 16–17 (Весна–Літо).– С. 12. Згодом цю доповідь автор опублікував у часописі “Народознавчі Зошити”: Кирчів Р. Концептуальні засади розвитку української фольклористики в працях Філарета Колесси // Народознавчі Зошити.– 1997.– № 4.– С. 209–213.

⁶⁰К[упчинський] О. Варшавський науковий симпозіум // Вісник НТШ.– 1999.– Число 21 (Весна).– С. 39.

ні промахи чи недогляди автора, але й незначні “блоти”, а також тактовно їх виправляв, що значно покращувало текст, зміст, структуру роботи. Пишу про це свідомо, бо нині вже добре знаю: дуже часто наукова і літературна редакція є малодячною справою, особливо в очах зарозумілих та “самодостатніх” науковців, які звикли шанувати лише свій час, свою думку і своє слово, забуваючи водночас, що “відомими” вони стали лише завдяки таким особистостям, як професор Роман Кирчів. Так чи інакше, але маємо достатньо підстав стверджувати: всі зазначені вище томи “Записок” були підготовлені при безпосередній та найактивнішій участі нашого Ювіляра, тобто як відповідального чи наукового співредактора.

На шпальтах цього унікального видання Р.Кирчів неодноразово оприлюднював результати власної наукової праці. Зокрема, у 223 томі цього серійного видання, крім дослідження про Івана Бірецького, яке вже згадувалось, були ще опубліковані: вступне слово редактора (у співавторстві з О.Купчинським)⁶¹, фольклорні матеріали з особистого архіву академіка Михайла Возняка (у співавторстві з Олександром Дзьобаном)⁶², рецензія на працю Миколи Мушинки про Володимира Гнатюка⁶³ та рецензія на етнографічну енциклопедію Білорусії (у співавторстві із Зоряною Болтарович)⁶⁴.

У наступному (230) томі “Записок” у рубриці “Матеріали” світ побачила масштабна розвідка Р.Кирчіва про анонімно надруковану в 1827 р. статтю “Про польські і українські народні пісні”⁶⁵ та рецензії на дослідження двох польських

⁶¹[Кирчів Р., Купчинський Р.]. Від редакторів тому // Записки...– Т. ССХХІІІ.– С. 5–8.

⁶²Возняк М. Галицькі казки в записі початку 30-х років ХІХ ст. / Публ., передмова О.Дзьобана, Р.Кирчіва // Записки...– Т. ССХХІІІ.– С. 233–270.

⁶³Кирчів Р. Мушинка Микола. Володимир Гнатюк: Життя та його діяльність в галузі фольклористики, літературознавства, та мовознавства.– Париж; Нью-Йорк; Сідней; Торонто, 1987.– 332 с. (Записки НТШ: Праці філол. секції; Т. 207) // Записки...– Т. ССХХІІІ.– С. 431–434.

⁶⁴Болтарович З., Кирчів Р. Етнографія Беларусі: Енциклапедыя.– Мінск: Беларуская савецкая енциклапедыя імя Петруся Броўкі, 1989.– 576 с. // Записки...– Т. ССХХІІІ.– С. 446–448.

⁶⁵Кирчів Р. Одна з ранніх фольклористичних праць Га-

фольклористів – Мілиці Якубець-Семковової⁶⁶ та Яна Мирослава Касьяна⁶⁷. Нарешті, у 242 томі “Записок” дослідник опублікував ґрунтовне дослідження з поля сучасної української фольклористики⁶⁸ та аж чотири рецензії на видання різних зарубіжних авторів, які порушили українську тематику⁶⁹.

Крім праць Секції етнографії та фольклористики, вчений ніколи не мінавав доброї нагоди нагадати про себе на сторінках “Записок НТШ”, які готували до друку члени інших підрозділів ТОВА-

личини // Записки Наукового товариства імені Шевченка. – Львів, 1995. – Т. ССXXX: Праці Секції етнографії та фольклористики. – С. 367–384.

⁶⁶Кирчів Р. *Milica Jakóbiec-Semkowowa. Słowiańska pieśń ludowa w polskich przekładach doby romantyzmu.* – Wrocław: Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, 1991. – 308 s. (*Slavica Wratislaviensia*, T. LXVII) // Записки... – Т. ССXXX. – С. 563–566.

⁶⁷Кирчів Р. *Na przełęczu światów. 150 ukraińskich baśni, gadek, humoresek i podań ludowych. Wybrał, przełożył i opracował Jan Mirosław Kasjan.* – Toruń, 1994. – 438 s. // Записки... – Т. ССXXX. – С. 567–573.

⁶⁸Кирчів Р. *Фольклор у системі новочасної української культури (Основні аспекти предметного окреслення проблеми)* // Записки Наукового товариства імені Шевченка. – Львів, 2001. – Т. ССXLII: Праці Секції етнографії і фольклористики. – С. 271–306.

⁶⁹Див.: Кирчів Р. *Jerzy Nawryluk. Z dziejów cerkwi prawosławnej na Podlasiu w X–XVII wieku.* – Bielsk Podlaski: Zarząd Główny Związku Ukraińców Podlasia, 1993. – 224 s.; *Ruś Podlaska. Podlasie w opisach romantyków / Wyboru dokonał i opracował Jerzy Nawryluk.* – Bielsk Podlaski: Zarząd Główny Związku Ukraińców Podlasia, 1995. – 148 s.; *Jerzy Nawryluk. “Kraje ruskie Bielsk, Mielnik, Drohiczyn”. Rusini-Ukraińcy na Podlasiu – fakty i kontrowersje.* – Kraków: Fundacja Świętego Włodzimerza Chrzcziciela Rusi Kijowskiej, 1999. – 240 s. // Записки... – Т. ССXLII. – С. 621–626; *Його ж. Українські приповідки / Зібрав Володимир Плав'юк. Упоряд., поясн. та ред. Богдан Медвідський, Олександр Макар. Катедра української культури та етнографії ім. Гуцуляків, Альбертський університет. Асоціація українських піонерів Альберти. Канада. – Едмонтон, 1996. – Т. 2. – 297 с. // Там само. – С. 643–646; *Його ж. Bazyli Białokozowicz. Mikołaj Janczuk (1859–1921). Podlaskie skrzyżowanie tradycji słowiańskich.* – Olsztyn: Wyższa szkoła pedagogiczna, 1996. – 250 s. (*Studia i materiały WSP w Olsztynie*, № 108) // Там само. – С. 647–652; *Його ж. Песні Беласточчыны / Запіс, укладанне, сістэматызацыя тэкстаў, уступны артыкул і каментарыі Міколы Гайдука.* – Мінск: Беларуская навука, 1997. – 368 с. // Там само. – С. 663–668.*

риства, передовсім Філологічної секції. Зокрема, в одному з томів цього видання народознавець опублікував листи братів Богдана і Павла Кирчівих до Івана Франка та стисло розглянув стосунки між ними⁷⁰, а в ювілейному (250) томі – ґрунтовну наукову статтю про теоретично-методологічні аспекти фольклористичних студій Івана Франка⁷¹. Як театрознавець, Р.Кирчів також відгукнувся на цікаві дослідження Юрія Шерегія та Валерія Гайдабури з цієї царини знань, зокрема на сторінках одного з томів “Записок”, який побачив світ зусиллями членів Театрознавчої комісії НТШ⁷².

Помітною подією в науково-видавничій діяльності НТШ в Україні загалом і Секції етнографії та фольклористики зокрема став вихід у світ у 2005 р. наукового збірника “Відлуння голодомору-геноциду 1932–1933: Етнокультурні наслідки голодомору в Україні” за науковою редакцією Р.Кирчіва та О.Романіва. Як уже знаємо, в 2002–03 рр. цій події передувала активна громадянська позиція, душевна і творча праця нашого Ювіляра – у формі наукових виступів та підготовки “Меморандуму до українського народу, до народів світу, до всіх людей доброї волі”. Тоді, власне, і визріла у народознавця ідея підготувати окремих збірник з болісної для нього теми. Крім редакторської роботи, зусиллями вчено-

⁷⁰Кирчів Р. *Іван Франко і брати Кирчіві: листування* // Записки Наукового товариства імені Шевченка. – Львів, 1995. – Т. ССXXIX: Праці Філологічної секції. – С. 389–427.

⁷¹Кирчів Р. *Фольклористика в науковій діяльності Івана Франка (Деякі теоретично-методологічні аспекти)* // Записки Наукового товариства імені Шевченка. – Львів, 2005. – Т. ССL: Праці Філологічної секції. – С. 356–375.

⁷²Кирчів Р. *Юрій Шерегієв. Нарис історії українських театрів Закарпатської України до 1945 року / Ред. і вступ. статті В.Маркуся та В.Ревуцького* // Записки Наукового товариства ім. Шевченка. Історично-філософська секція. – Т. 218: Словацьке педагогічне видавництво у Братиславі. Відділ української літератури у Пряшеві. – Нью-Йорк; Париж; Сідней; Торонто; Пряшів; Львів, 1993. – 412 с. // Записки Наукового товариства ім. Шевченка. – Львів, 1999. – Т. ССXXVII: Праці Театрознавчої комісії. – С. 637–643; *Його ж. Валерій Гайдабура. Театр, захований в архівах: сценічне мистецтво в Україні періоду німецько-фашистської окупації (1941–1944)* / *Наук. редактор Р.Я.Пилипчук.* – К., 1998. – 222 с. // Там само. – С. 670–674.

го для цього видання були підготовлені “Передслів’я” (у співавторстві з О.Романівим)⁷³, стаття “Трагедія голодомору у фольклорному відображенні”⁷⁴ та рецензія на оригінальний діалектологічний словник, пов’язаний із харчуванням українців степової зони України у трагічні для них 1932–33 рр.⁷⁵.

Роман Кирчів як етнограф і фольклорист часто присутній на шпальтах “Вісника НТШ”, особливо відтоді, як часопис став також місцем активної популяризації наукового і творчого доробку попередників, висвітлення важливих подій з історії українського народу. Зокрема, завдяки його зусиллю читачі познайомилися з працею на ниві рідного народознавства, багатолітнього Вченого секретаря НТШ у Львові Володимира Гнатюка⁷⁶, з народознавчою та історичною спадщиною Михайла Максимовича⁷⁷, фольклористичною діяльністю польського й українського фольклориста, етнографа та археолога Зоріана Доленги-Ходаковського (Адама Чарноцького)⁷⁸, відображенням голодомору 1932–32 рр. в українському фольклорі⁷⁹. Дослідник миттєво і позитивно відгукнувся на вихід у світ першої повної бібліографії 240 томів “Записок НТШ” (1892–1904 рр.), укладену Василем Майхером та опубліковану за науковою редакцією Олега Купчинського⁸⁰.

⁷³[Кирчів Р., Романів О.]. Передслів’я // Відлуння голодомору-геноциду 1932–1933: Етнокультурні наслідки голодомору в Україні.– Львів, 2005.– С. 3–7.

⁷⁴Кирчів Р. Трагедія голодомору у фольклорному відображенні // Відлуння голодомору-геноциду...– С. 41–64.

⁷⁵Кирчів Р. Їдло 33-го. Словник голодомору. Зібрав і упорядкував Олекса Різників.– Одеса: Юридична Література, 2003.– 166 с. // Відлуння голодомору-геноциду...– С. 187–189.

⁷⁶Кирчів Р. Лицар українського народознавства (До 130-річчя від дня народження Володимира Гнатюка) // Вісник НТШ.– 2001.– Число 25 (Весна).– С. 26–28.

⁷⁷Кирчів Р. Корифей українознавства. До 200-ліття від дня народження Михайла Максимовича // Вісник НТШ.– 2004.– Число 31 (Весна-Літо).– С. 10–12.

⁷⁸Кирчів Р. Епізод з ранньої української фольклористики в Галичині // Вісник НТШ.– 2006.– Число 35 (Весна-Літо).– С. 33–34.

⁷⁹Кирчів Р. Голодомор у фольклорному відображенні (штрихи до дослідження проблеми) // Вісник НТШ.– 2003.– Число 29 (Весна-Літо).– С. 22–23.

⁸⁰Кирчів Р. Перша повна бібліографія “Записок НТШ”

Отже, останні два десятиліття творча і суспільно-громадська діяльність Романа Кирчіва тісно пов’язана з Науковим товариством ім. Шевченка в Україні. Щонайважливіше, вчений належить до невеликого кола щирих прихильників Товариства, які упродовж цього періоду не лише не зрадили йому своїми необачними, тим паче зумисними діями, а й помислами. Передусім тому, що дуже добре усвідомлює непересічну роль цього наукового громадського об’єднання у становленні і розвитку народознавчих наук в Україні – етнології, фольклористики, музикознавства. З цієї ж причини наш Ювіляр постійно рівняється на світочів НТШ – Івана Франка, Володимира Гнатюка, Федора Вовка, Філарета Колессу та інших, а обрання дійсним членом Товариства (28.03.1992), причому на правах члена-засновника⁸¹, вважає знаменною подією у своєму житті⁸².

// Вісник НТШ.– 2005.– Число 33 (Весна-Літо).– С. 13.

⁸¹Сойко М. Товариство гуртує свої ряди: В Україні сформовано корпус дійсних членів НТШ // Вісник НТШ.– 1993.– Число 5 (Весна).– С. 4; Хроніка Наукового товариства ім. Т.Шевченка. 1992 рік / Ред. і укладач О.Романів.– Львів, 1994.– Ч. 84.– С. 16. До слова: в одній із статей О.Купчинського, через недогляд автора, прізвище Р.Кирчіва серед ініціаторів відновлення НТШ у Львові відсутнє, натомість значаться Зоряна Болтарович та Катерина Матейко (Купчинський О. 20 років відновлення і розбудови Наукового товариства ім. Шевченка в Україні // Вісник НТШ.– 2009.– Число 42 (Літо-Осінь).– С. 9). Справа в тому, що обидві згадані дослідниці були обрані дійсними членами НТШ 15 грудня 1992 р., причому З.Болтарович посмертно (Глушко М. Науковий доробок Зоряни Болтарович (до 60-річчя з дня народження) // Народознавчі Зошити.– 1995.– № 1.– С. 14; Наукове товариство ім. Шевченка: Довідник.– Львів, 1997.– С. 49). Пишу про це з цілковитою відповідальністю, оскільки 23 листопада 1989 р. був обраний секретарем Етнографічної комісії (Дем’ян Г. Духовне середовище...– С. 411), а після смерті З.Болтарович – очолив цю Комісію, у зв’язку з чим безпосередньо причетний (підтримав ініціативу Романа Кирчіва та інших членів Етнографічної комісії) до призначення дослідниці звання дійсного члена НТШ у Львові.

⁸²Листування Романа Кирчіва і Григорія Дем’яна / Вступна стаття, упорядкування та наукові коментарі М.Глушка // Народознавчі Зошити.– 2000.– № 3.– С. 414.